

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่ไม่ซับซ้อนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ค่อนข้างสมบูรณ์จากฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ผ่านภูมิปัญญาที่มีและพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องไปสู่การผลิตอาหารและเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการอุปโภคบริโภคของชุมชนแต่หลังจากที่ได้ติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น ได้เรียนรู้และนำเอาแนวคิดการพัฒนาจากประเทศตะวันตกเข้ามาใช้ โดยเฉพาะแนวคิดเศรษฐกิจทุนนิยมที่เน้นการแบ่งงานกันทำและการรวมศูนย์การผลิต จากนั้นนำเอาผลผลิตมาแลกเปลี่ยนซื้อขายกัน โดยมีเงินตรา องค์กรธุรกิจและตลาดเป็นสื่อกลาง คนทุกคนในชุมชนมีอิสระในการผลิตและการบริโภคอย่างสมบูรณ์ ผู้ผลิตทำการผลิตเพื่อหวังกำไรสูงสุด ผู้บริโภคบริโภคเพื่อให้ได้ความพอใจสูงสุดและเชื่อมั่นว่าการแข่งขันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพและความเจริญรุ่งเรืองการพัฒนาตามแนวทางนี้ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันก็ได้สร้างปัญหามากมายแก่สังคมไทย (รังสรรค์, 2543: 63)

ชุมชนภายใต้กระแสการพัฒนาดังกล่าวต้องเผชิญปัญหาอย่างรุนแรงและกลายเป็นชุมชนที่อ่อนแอพึ่งพาตนเองไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาด้านการผลิตและการตลาดของชุมชนนำไปสู่ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมมากมายและในที่สุดก็นำไปสู่ความอ่อนแอและล่มสลายของชุมชน(รังสรรค์, 2543: 63)

รัฐบาลได้มีการออกกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ซึ่งได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2548 เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป (สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่, 2548)

วิสาหกิจชุมชน เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อมีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนรู้จักทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมกันคิด ร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่มตามนโยบายของรัฐบาลที่มีความต้องการที่จะพัฒนาชุมชน และพยายามที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แต่กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่มีการดำเนินงานอยู่ทั่วประเทศ ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร สาเหตุสำคัญก็คือกลไกและวัฒนธรรมการทำงานระบบราชการ เน้นเป้าหมายการขยายจำนวนกิจกรรมมากกว่าคุณภาพในด้าน

การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาดังกล่าวนอกจากจะไม่ให้ประชาชนรู้จักพัฒนาตนเองแล้ว ยังเป็นการทำให้ประชาชนมีลักษณะที่ต้องพึ่งพิงต่อหน่วยงานของรัฐมากขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจในจังหวัดลำปาง เพื่อแสวงหาแนวทางในการบริหารจัดการและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตและการแปรรูปทางการเกษตรในจังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและจิตวิทยาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มด้านการผลิตและการแปรรูปทางการเกษตร
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตและการแปรรูปทางการเกษตรตามความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดลำปาง โดยให้คนในกลุ่มสามารถช่วยเหลือและพึ่งพากันและกันได้และร่วมกันแก้ไขปัญหาของตนเองได้มากที่สุด นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน และอาจนำไปใช้ในการพัฒนากลุ่มอื่นๆ ที่มีลักษณะการดำเนินงานที่ใกล้เคียงกัน ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

สมมติฐานการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและจิตวิทยา ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตและการแปรรูป มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตและการแปรรูปในจังหวัดลำปาง
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาในพื้นที่ 7 อำเภอของจังหวัดลำปาง ได้แก่ อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม อำเภอห้างฉัตร อำเภอเมือง อำเภอเกาะคา อำเภอแม่ทะและอำเภอเถิน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ซึ่งตัวแปรที่จะนำมาศึกษามีดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย

- ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งทางสังคม
- ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้รวมของสมาชิก จำนวนแรงงานในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร
- ลักษณะทางสังคมและจิตวิทยา ได้แก่ การได้รับการฝึกอบรม ความต้องการเกียรติและชื่อเสียง ความต้องการพอกพ้อง ทัศนคติที่มีต่อผู้นำและคณะกรรมการ

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable)

- การมีส่วนร่วมในการวางแผน
- การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์
- การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

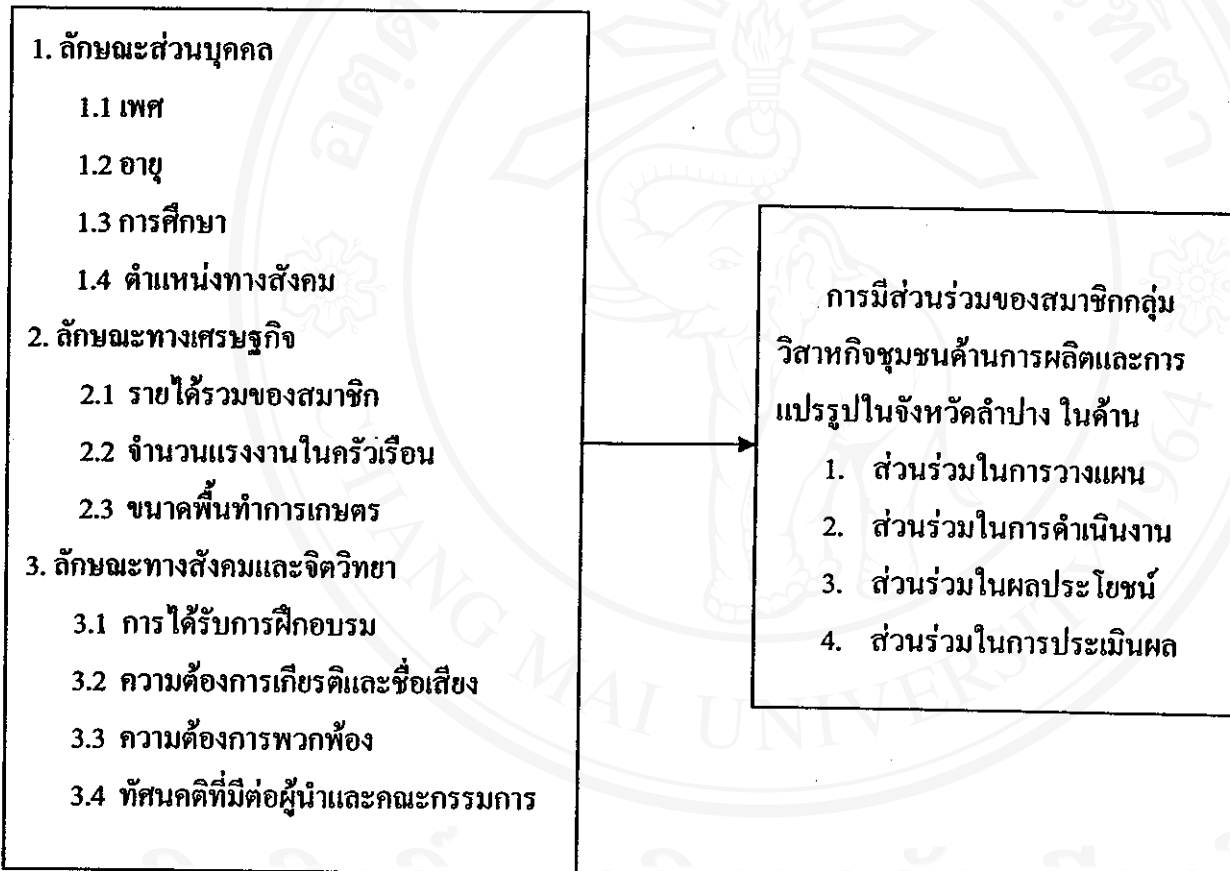
Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved

โดยมีกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ดังนี้

ตัวแปรอิสระ
(Independent Variables)

ตัวแปรตาม
(Dependent Variable)

นิยามศัพท์

- 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพัฒนาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน
- 2) ด้านการผลิต คือ การปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ รวมไปถึงการผลิตปุ๋ยอินทรีย์
- 3) ด้านการแปรรูป คือ การนำผลิตผลทางการเกษตรทั้งพืชและสัตว์ มาทำการแปรรูปเพื่อเป็นสินค้า เช่น ข้าวแต๋น แหนม น้ำพริก เป็นต้น
- 4) ตำแหน่งทางสังคม คือ ตำแหน่งที่สมาชิกดำรงอยู่นอกจากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อาจเป็นหัวหน้า กรรมการ หรือ สมาชิกก็ได้ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าแม่บ้าน
- 5) การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม 4 ประเด็น คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
- 6) ความต้องการพวกพ้อง หมายถึง ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับเข้าเป็นพวกเดียวกันกับคนอื่นๆ เพื่อให้เกิดความอุ่นใจแก่คน ซึ่งทำให้สมาชิกได้พบเพื่อน
- 7) ทักษะคติที่มีต่อผู้นำและกรรมการกลุ่ม หมายถึง ระดับความรู้สึกระหว่างจิตใจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่มีต่อผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม
- 8) การได้รับการฝึกอบรม หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้เข้ารับการอบรมรับความรู้จากหน่วยงานของภาครัฐ หรือ ภาคเอกชน ในรอบปีที่ผ่านมา

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright © by Chiang Mai University

All rights reserved